

Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка
Факультет музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Кафедра хорового та оперно-симфонічного диригування

Дипломна робота
на здобуття ступеня «Бакалавр»
на тему:

**МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ І ВИКОНАВСЬКО-
ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ ФРАНСІСА ПУЛЕНКА
“ОБРАЗ ЛЮДИНИ”**

Виконала:

студентка 4 курсу
денної форми навчання профілізації
«хорове диригування»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Данилів Мар'яна Юріївна

Науковий керівник:

кандидатка мистецтвознавства, доцентка
кафедри хорового та оперно-
симфонічного диригування
Флейчук Христина Орестівна

Рецензент:

Кандидатка наук з державного управління,
старша викладачка
кафедри хорового та оперно-
симфонічного диригування
Байло Наталія Павлівна

Львів 2021

Зміст

Вступ.....	с.3
Розділ 1. Особливості хорової музики Ф. Пуленка.....	с. 5
1.1 Роль хорової музики у творчій спадщині композитора	
1.2 Значимість синтезу слова і музики у хорах Ф. Пуленка.....	с. 7
Розділ 2. Аналітичний розбір кантати Ф.Пуленка “Образ людини”.....	с. 11
2.1 Музично-теоретичний аналіз 6 частини “Страшна мені ніч” у кантаті “Образ людини”.....	с. 15
2.2 Виконавсько-інтерпретаційний аналіз твору.....	с. 20
Висновки.....	с. 23
Список використаних джерел.....	с. 26

Вступ

Актуальність дослідження:

Музика Франсіса Пуленка є доволі затребуваною в сучасному світі. Твори геніального французького композитора лунають з концертних залів різних країн, і звісно ж, українські музиканти досить часто звертаються до доробку композитора. Музичні шедеври часто служать методичним репертуаром для студентів музичних академій. Адже його музика в певному значенні - оксиморон, в якій поєднується то ліричні меланхолічні ноти, то політичні, зухвалі дисонанси.

Пуленк писав: “моя музика - це мій портрет”[3,с. 204], тому кожна його нота торкнулась струн душі, кожен штрих він поставив дуже усвідомлено. Це відчувається і притягує, як слухачів, так і виконавців. Як стверджував Стефан Одель під час спілкування з Франсісом Пуленком: “Я думаю, ви не будете заперечувати, якщо я скажу, що хорова і духовна музика дозволили вам повністю виразити себе” [5, с. 85], і композитор однозначно підтвердив цю думку, заявивши, що саме в цьому жанрі він найбільше відкрив сутність свого”я”.

Як і в кожного композитора, у Пуленка є найпопулярніші твори, які виконуються досить часто, і є композиції, які виконуються рідше.

“Образ людини” - твір політичного характеру, написаний в важкий історичний період Франції. Проте, якщо послухати музику, не зразу зрозуміло, про що там йдеться, навіть може здатись, що це духовний твір. У певному сенсі, саме так і є. Адже зародилась ідея створення цього твору саме тоді, коли Ф. Пуленк здійснював паломництво. Глибоко в душі він молився і вірив, що Франція буде вільна і незалежна.

На жаль, тематика визволення актуальна нам і сьогодні. І можливо саме дослідження на тематику аналізу твору “Образ людини” стане підґрунтям для нових виконань і цікавих його інтерпретацій.

Теоретична і практична значущість дослідження пов'язана зі збагаченням уявлення про творчість Ф.Пуленка, як одного з провідних композиторів Франції першої половини ХХ століття.

Об'єкт дослідження: Хорова творчість Франсіса Пуленка.

Предмет дослідження: Драматичні, виконавські і стильові особливості хорової музики, на прикладі кантати Франсіса Пуленка “Образ людини”.

Мета дослідження: Визначення виконавсько-інтерпретаційної проблематики хорових творів Ф.Пуленка прикладом музично-теоретичного і диригентсько-виконавського аналізу твору.

Завдання дослідження:

- зробити загальний огляд хорової творчості Франсіса Пуленка;
- виявити особливості виконавських інтерпретацій твору;
- здійснити музично-теоретичний аналіз кантати “Образ людини”;
- вияснити проблематичні для виконання епізоди твору (інтонаційні, проблеми створення ансамблю, гармонічна вертикаль і ін.).

Матеріал дослідження:

- відеозаписи і аудіозаписи виконання твору “Образ людини”;
- нотний матеріал кантати “Образ людини”.

Наукова новизна одержаних результатів:

Виявлення виконавсько-інтерпретаційних проблем кантати “Образ людини” Ф. Пуленка.

Структура роботи:

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

Розділ 1

1.1 Особливості хорової музики Франсіса Пуленка, короткі відомості про композитора і автора літературного тексту.

Хорова музика займала важливе місце в житті композитора. Коли зміст твору складали глибокі, філософські думки, Пуленк волів звертатись саме до людського голосу. Вважав, що саме голос людини був здатний передати ті щирі емоції і відчуття, які він передавав за допомогою музики.

Як сам композитор любив повторювати: "Моя музика - це мій портрет". [7, с.9] Тому для найкращого усвідомлення і розуміння композитора, варто послухати його музику. В ній поєднується такі творчі начала, як нестримна жага до життя, висока релігійність, зрідка, фривольність і аскетизм, які проявляються як і в світських, так і духовних творах митця.

Ф. Пуленк залишив нащадкам велику спадщину, яке включає в себе більш ста сорока творів, написаних в різних жанрах. Це опери, балети, кантати, вокальні цикли, концерти, фортепіанні і камерно - вокальні твори. Його творчість дуже різноманітна. Наприклад, порівнюючи опери композитора: комедію-буф "Груди Тірезія", трагічну поему-містерію "Діалоги кармеліток" і ліричну трагедію "Людський голос", нелегко повірити, що ці три популярних твори написані одним і тим же автором. Так він підтверджує свою багатогранність, як людську, так і мистецьку.

Всесвітньо відомими вокальними шедеврами композитора є кантати: "Лик людський", "Засуха" і "Бал-маскарад", а з духовної музики: "Stabat Mater", мотети і меси. Крім вокально-хорової музики, в якій Пуленк найбільш яскраво відкрив себе, композитор досить багато творів складав для фортепіано - від маленьких п'єсок до великих концертів, а також в

дуєті з такими інструментами, як віолончель, флейта, кларнет, валторна і фагот.

"Музика його настільки відверта, що відразу досягає своєї мети", - так говорили сучасники про творчість французького композитора Франсіса Пуленка, який більш відомий в історії музики, як член знаменитого об'єднання "Шістка". Наймолодший з його учасників самобутнім талантом, що володіє неймовірним шармом, добротою, щирістю і тонким почуттям гумору, він здобув до себе таку повагу і авторитет, що дуже багато з творчих особистостей шукали з ним дружби. Ось декілька великих постатей, які підтримували спілкування з композитором: Бела Барток, Ігор Стравінський, Поль Елюар, Ерік Саті, Сергій Прокоф'єв і багато інших.

Великий майстер хорового письма, Ф. Пуленк створив ряд чудових хорових творів а cappella і з оркестровим супроводом. У творах для хору композитор часто застосовує поліфонічний стиль письма, тоді як в інших випадках він майже не користується ним. Слід зазначити, що саме хорове звучання а cappella привернуло музиканта до створення патріотичної кантати "Образ людини"

Багатогранна творчість композитора, що ввібрала в себе все найкраще не тільки з класичної, а й сучасної музики, в поєднанні з чарівною силою природної мелодійності, забезпечило успіх музиці Франсіса Пуленка на довгі часи не тільки у Франції, але і у всьому світі.

1.2 Значимість синтезу слова і музики у хорах Ф. Пуленка.

Яскравий шанувальник літератури, яким був Франсіс Пуленк, не міг не надавати особливого значення змісту в своїх музичних шедеврах. Тому сам писав про створення кантати “Образ людини”: “Я писав кантату з релігійних мотивів. В 1943 році стільки людей було заарештовано і розстріляно, що ви можете собі уявити, що я відчував. Знайшови в віршах Поль Елюара точне співпадіння тому, що переживав я, вирішив покласти слова на музику” [5,с.31].

Релігійно-філософський сенс кантати “Образ людини” набагато глибший, ніж просто “музика протесту”. Такі почуття, як ненависть до поневолювачів, віра в перемогу і свободу, пронизують музику твору від початку до кінця.

Вісім частин кантати відображають те ніжне звернення поета до своєї Батьківщини, а також презирство до ворожих полків («Цей нещадний звір звідти прийшов, де життя загибель загрожує і де у смерті обличчя життя»); ніколи не покидає його віра в людей («Нехай більше в світі немає спокою і притулків немає надійних - є ж люди навколо мене, це люди моєї країни»). Подібна взаємодія становить проблему при виконанні кантати навіть високопрофесійним хором.

В художній концепції кантати відображається світ людини в умовах війни з акцентуванням мотивів віри, любові і громадянської свободи. Ф. Пуленк вибудовує драматургію на перетині двох пластів: драматичного і ліричного. Наскрізними жанрами в кантаті є хорал, пісенність, марш. Тим самим визначаються образно-драматургічні лінії: вічність (хорал), народ (пісня), трагедія і боротьба (марш). Їх втілення дозволяє висунути гіпотезу: в художньої концепції кантати виділяються три образні сфери: образи-стану (№ 1, 3, 6); образи-емоції (№ 4, 8); образи-руху (№ 2, 5, 7).

В основу кантати покладені вірші Елюара зі збірки «Поезія і Правда. 1942». Це одна із загальновизнаних вершин творчості Ф. Пуленка, яку можна охарактеризувати як «кантату французького Опору».

Які риси поезії Елюара викликали такий міцний і стійкий інтерес композитора? Його вірші - це віртуозне й невпорядковане в деталях поєднання слів, засноване на принципі сюрреалізму: "перетворити реальність". Змістова насиченість і перенасиченість поетичної строфи пов'язана з музикальністю, зачином і повторами. Улюблений образ Елюара - Свобода - постає не чимось абстрактним, патетичним, а стихією, яка проникла в душу кожної людини.

Так і закінчується його патріотична молитва:

“ І силою єдиного слова
Я знову повертаюсь до життя
Я народжений, щоб знати тебе
Щоб тебе називати
Свобода!”

Тільки об'єднавшись, народ може перемогти ворога, і повернути собі втрачену свободу. Ця ідея життєво необхідної важливості національного єднання, викладена з чіткістю і ясністю в віршах Поль Елюара. Та завдяки виразності музики Ф. Пуленка, отримала подвійну переконливість. Тільки такі два лірики, через всеосяжну любов до батьківщини і людства змогли знайти шлях до серця кожного слухача.

Поль Елюар - поет 20 століття, який писав в напрямку сюрреалізму. Він був теоретиком і представником руху “нової літератури”. Поет жив в складний, воєнний період, і в 1914 році його призвали на фронт. Це спричинило переоцінку цінностей, і майбутній поет почав писати. Взагалі,

війна вплинула на всіх, особливо на культуру. Митці почали шукати нові шляхи і напрямки. Сам П. Елюар знайшов себе в дадаїзмі. Цей напрям виражав відчуття абсурду світу, розчарування у вірі, у верховенстві розуму і логіки, існуванні загальних норм і цінностей. Дадаїсти прагнули створювати не естетично привабливі твори, а такі, що втілюють собою абсурд і випадковість. Митці цієї течії вдавалися до спонтанного поєднання випадкових об'єктів, твори не слідуєть якій-небудь попередній схемі. Так, вірші не мають рими, використовують численні авторські неологізми, часом окремі звуки замість слів.

"Франсіс, був глухий я до себе,

Франсіс, я тобі зобов'язаний,

Що себе почув в тобі" [7,с.11] - так написав Поль Елюар своєму другу Ф.

Пуленку, як людині, яка розуміла і розділяла його почуття і емоції.

Розділ 2. Аналітичний розбір кантати Франсіса Пуленка “Образ людини”

Кантата "Образ людини" насичена різноманітними ефектами хорového звучання, що пов'язано з принципом антифону, як переклички двох хорів, яскравими фактурно-гармонічними контрастами. Оригінальність творчої манери Ф. Пуленка в синтезі хорових традицій різних епох: в поєднанні виразних засобів григоріанської монодії та мадригалу.

Вісім частин кантати побудовані за принципом контрасту, який розподілено нерівномірно. Починає кантату 1 ч. - похмурий пролог циклу - "З прожитих мною весен" і тріумфальний фінал "Свобода", в яких контраст виражений максимально. Контраст розвивається і знаходить напруженість до середини циклу: так, третя частина, наповнена благоговінням тиші і камерним звучанням хору, змінюється рельєфним антифоном двох хорів в п'ятій частині з енергійним "скандуванням" кожного складу - вокальної силабіки.

Музика цієї восьмичастинної кантати, при всій поліфонічній майстерності автора, здається простою і прозорою; кожне слово звучить з незмінною рельєфністю, чи то в розспівах чи речитативах. У кантаті немає солістів, тому що композитор хотів сконцентрувати уваги на колективному голосі народу. Різноманітність досягається перекликом і чергуванням окремих хорових партій, груп і двох хорів. Автор постійно розділяє басові і сопранові партії. У кульмінаційний момент (заключний розділ частини «Свобода») кількість голосів досягла шістнадцяти, за рахунок додаткового поділу партій, частіше ж звучить дванадцятиголосна гармонічна вертикаль.

Складність виконання полягає також в поліфонічній насиченості тканини, в труднощах інтонаційно-гармонійної мови і співочої техніки.

Вражає яскравість і розмаїття барв музичної палітри композитора - Ф. Пуленк приділяє велику увагу гармонічним і мелодичним тонкощам.

Кантата “Образ людини” - восьмичастинний циклічний твір наскрізного розвитку, написаний для подвійного хору а capella. В основі інтонаційно-гармонічної мови лежить глибока народність.

Перша частина. Хоча композитор в цій частині розповідає про крики відчаю: «З прожитих мною весен, ця найстрашнішою була...», його ніколи не покидає віра в звільнення - “завжди мені потрібна надія, страшно жити без неї”. Широка, сувора мелодія, затьмарена густим тембром низьких голосів і темної тональності h-moll. Але поступово народжується і міцніє надія: «Все ж серед людей є друзі ... І ми сильні, коли ми разом ...». Ця фраза звучить вже як відгомін майбутнього гімну.

Голоси хорової партитури отримують самостійність, дуже часто перетворюючись на мелодизовані партії. Як вже раніше бувало у Ф. Пуленка, звучать дві рівноправні хорові партії на гармонійному тлі інших голосів (від цифри 5 до кінця).

Друга частина “Люди тут зібрались” - вшануванню пам'яті померлих бійців присвячена наступна картина, особливо складна для виконання: в швидкому темпі виникають шелест співзвуч малої і великої секунд або двох великих секунд поспіль, постійно чергуються вступи хорів, змінюється розмір. Створюється враження шепотіння слів молитви за померлими натовпу людей. У цьому номері з'являється лейтмотив, який прозвучить ще двічі - в 3 і 7 номера

Третя частина - “Тихше ніж тишина” - вся частина побудована на речитативі хору. Початок дуже тихий, в низькому регістрі, з потужним

динамічним зростанням. Закінчення хоральне, на ніжному світлому акорді мі-бемоль мажор. Ф. Пуленк не уникає, а, можливо, навмисно з'єднує акорди з паралельними квінтами і октавами - наприклад, віддалені на малу секунду один від другого тризвуку Fes - F; Ges - G.

Четверта частина “Будь терплячою”- єдина частина в циклі, написана без застосування поліфонічних засобів, витримана в гармонічному плані, і також її виконує один хор. Жіночі голоси в унісон повторюють заклик до терпеливості. І лише кінці хор вибухає на ff і словами про помсту. «Будь терплячою, дорога ... Готуй же для помсти моє народження в світ », - звертається до своєї батьківщини поет і композитор в четвертій частині. Почуттям спокійної впевненості і надії проникнута ця музика, переконливо звучать її початкові рядки, побудовані на триразовому повторенні лейттеми.

П'ята частина «Сміючись над небом і планетою» - композитор знову звертається до прийомів хорової переклички. Він перекидає пласти гармонічних вертикалей послідовно то в один, то в інший хор, роблячи позначку на партіях виконавців: «дуже сухо», такий прийом ще більше підкреслює в музиці характер глузування.

У цій частині, три куплети, середній носить характер розробки, композитор проводить тематичні ланки в різних тональностях (e-f-Es-f-fis).

Шоста частина “Страшна мені ніч” - протяжна сопранова мелодія, що супроводжується ледве чутним звучанням інших партій, нагадує ніжну сумну пісню. Кожна хорова партія має самостійну мелодію. Це єдина частина в усьому хорі, де композитор використовує нюанс (На словах - «де у смерті обличчя життя»). Також композитор використовує багато

хроматичних звуків, дисонансні звучання, зменшені септакорди, найбільш високу теситуру в партії сопрано. Тут малюється образ ворога як «дикого звіра», і разом з тим ми чуємо інтонацію боротьби з ним, небажання йому підкоритися. Закінчується ця частина на домінантовому септакорді.

Сьома частина “ В чорному небі нависла хмара” - викриває сили зла. Поет порівнює силу зі змією, яка підповзає, «немов жалом погрожуючи і шипінням». У музиці таке порівняння передано характером самої теми (початок частини являє собою експозиційний розділ фуги).

Мінливість підкреслюється також і частою зміною ладу. Закінчується частина дванадцятиголосним апофеозним хором, що імітує дзвін. Цікаво, що в кінці сьомої частини, де поет говорить про віру в звільнення, інтонації повзучої мелодії набувають інший відтінок - чути радісний передзвін. Два номери, які будуть доповнювати кантату, створюють два суперечливих образи - ворога і Батьківщини, поневолення і Свободи; в цьому позначається бажання автора показати їх з найбільшою яскравістю.

Фінальна частина циклу “Свобода” - це кульмінаційна точка всього розвитку, радісний апофеоз, гімн Свободи. Вона починається з перерахування предметів, які оточують людину і явищ природи, які виділені знаком-символом, що уособлюють сили життя і називається те все Свобода. Ф. Пуленк проявляє яскраву винахідливість - варіює тембри, тональні фарби, комбінує голоси і мелодичі звороти, при незмінному наростанні колориту просвітлення, поки не доходить до заключної фрази, де нарешті звучить слово “Свобода”, в якому закладений сенс всього живого на землі.

Вірші Елюара містять двадцять одну строфу, і ключове слово «Liberie» (Свобода) вимовляється тільки в останньому чотиривірші. Гімн

побудований на постійній зміні настроїв, причому повторювані багато разів слова «твій ставлю знак» (більш тринадцяти варіантів музичного мотиву) переходять з хору в хор в різній інтонаційній забарвленості, до тих пір, поки у фіналі не скандується всім складом хору закінчення цієї фрази: «Свобода» - на блискучому акорді E-dur.

2.1. Музично-теоретичний розбір 6 частини “Страшна мені ніч” у кантаті “Образ людини”

Цей номер виконується двома хорами, його можна умовно розділити на три частини.

Перша частина складається з двох повторювальних періодів (правда з деякими змінами в кінці другої фрази). Кожен голос має свою самостійну мелодичну лінію, але основна тема проходить в партії сопрано, яка носить співучий, спокійний характер, звучить на ніжному піано. Решта голосів носять подголосний характер, вони повинні виконуватися в пів голосу. Ці мелодії носять трохи «ламаний» характер, в них немає якогось плавного пісенного начала, - постійні стрибки, то вгору, то вниз, використання хроматичних звуків, а також поступове включення партій, створюють відповідний внутрішній стан душі.

Починається твір зі звучання квартдецими, що надає якусь відчуженість, відірваність людини, її самотність. Потім, коли вступають другі сопрано ми чуємо основний тризвук - ля мінор. Далі композитор використовує субдомінанту, домінантові септакорди, в кінці фрази відбувається відхилення в мі мажор, але будучи тональністю домінанти, вона створює відчуття незавершеності.

Далі зі слів «І дикий звір» починається друге речення, спочатку воно повністю дублює перше, але, виходячи з тексту, носить вже більш схвильований емоційних характер. Коли вступають баси, композитор залишає тільки жіночі високі голоси, тим самим, протиставляючи басів і сопрано (що характерно для творчості Пуленка).

Цим прийомом композитору вдається дуже точно передати внутрішню порожнечу людини. Друге речення також закінчується на тризвуку мі мажору.

Далі звучить так званий середній розділ, зі слів «Цей нещадний звір». Починається з тризвуку ля мінору з подвоєною терцією, вступ басової партії надає звучанню хору повноту та глибину. Слід зазначити, що тут присутні вже всі голоси, мелодична лінія також зберігається в партії сопрано. Присутні хроматизми, дисонанси, а також найвища теситура в творі у сопрано.

Третя частина - немов реприза, де основна тема проходить в партії альтів, а тема підголоску переходить в чоловічий хор. Це надає теплоту та оксамитове звучання.

Закінчується хор шестиголосними акордами, не дивлячись на те, що хор закінчує в мінорі, це закінчення містить світлий характер надії, він є смисловою кульмінацією всієї кантати. Це віра в перемогу добра над злом. Закінчення повинно прозвучати на найтихшому піано, з болем зраненої душі, яка бачить в майбутньому спасіння.

Твір написаний для мішаного, чотириголосних хору а capella з використанням divisi.

Загальний діапазон хору: А (великої октави) - G_{is} (другої октави). Але ці крайні звуки в хорі зустрічаються рідко, основний робочий діапазон в партії сопрано - F, E - другої октави.

Діапазон партій:

Сопрано 1: D_{is}1 - G_{is}2

Сопрано 2: D_{is}1 - C2

Альт : G м. - A1

Тенор: E в. - F1

Бас 1: H - D1

Бас 2: А м. - А в.

Таким чином ми бачимо, що композитор не використовує широкий діапазон в партіях. Теситурні умови досить прийнятні. Композитор практично не використовує крайніх звуків діапазону в партіях. Не можна забувати, що це частина великого твору, написаного для професійного хору, де кожен співак має хорошу вокальну підготовку.

У фактурному співвідношенні музика не перевантажена, постійне стихання то однієї, то іншої партії створюють легкість в звучанні. У тембральному співвідношенні основна роль належить верхньому голосу, який є носієм основної теми.

Ступінь вокальної завантаженості партій нерівнозначна, в основному весь час присутня партія перших сопрано, решта голосів з'являються або «зникають» в залежності від задуму композитора.

В основу кантати покладені вірші П. Елюара, зі збірки «Поезія і Правда». З поезією Поля Елюара композитор познайомився в 1916 році. Але звернувся до неї тільки через 20 років. «Ф. Пуленк любив повторювати, що довгі роки шукав ключ до віршів Елюара, досить складних для недосвідченого читача» [11, с.89].

Життєвість і прагнення до ясності визначаються у композитора в своєрідному підході до інтерпретації поетичного тексту. Обираючи складні, часом важкі для сприйняття вірші сюрреалістичного плану Жакоба і Елюара, своєю музикою композитор наближав їх до реальності.

Аналіз тексту “Страшна мені ніч”:

Слід звернути увагу, що автор використовує контрасти, протиставлення: ніч і день, літо і зима, смерть і життя. Ніч змінює день,

літо змінює зима, а жах, який панує кругом, не закінчується. Це створює невблаганну нескінченність страшної реальності. Під час війни людина ніде не бачить порятунку, ніколи не може знайти спокій. Тим, що поет порівнює ворога з диким нещадним звіром, позбавляє його будь-яких людських якостей. Поет у своєму вірші не впадає у відчай або панічний жах, скоріше навпаки він показує свою віру в краще, надію на швидкий порятунок: «але щастя близько і туман розвіє зоря». Знову, вдаючись до алегорії, поет порівнює надію з зорею, а значить з настанням нового дня, остаточною перемогою світла над темрявою, життя над смертю.

Кантата “Образ людини” одна із загальновизнаних вершин творчості Ф. Пуленка, яку можна охарактеризувати як «кантату французького Опору». Знайшовши в віршах Елюара точну відповідність того, що переживав сам, я взявся за справу з повною вірою в успіх. “Свобода”, завершує мою кантату, і хіба це не найсправжніша молитва?” [3,с.13].

2.2 Виконавсько-інтерпретаційний розбір твору.

Виконання хору вимагає великої майстерності, як з боку хорового колективу, так і з боку хормейстера. Виконавська інтерпретація твору вимагає від хорового колективу найвищого професіоналізму, безумовної «чистоти» інтонування.

Чистий стрій - перша і найважливіша якість хорового співу. Багато факторів сприяють розвитку і підтримці чистого хорового строю. Слід бути гранично акуратним і точним при інтонуванні. Кантата “Образ людини” вимагає більш європейського, а саме інструментального звучання, щоб забезпечити усі тонкощі інтонування.

Слід також звернути увагу на досить приглушену динаміку. Композитор практично не використовує яскравих нюансів, в основному все звучання на р, тим самим передаючи душевний стан людини, тонкість його внутрішнього світу, про що неможливо співати голосно.

Змінний метр, використання *divisi*, соло голосів вимагає від хормейстера чіткої координації рухів, майстерного володіння диригентським мистецтвом. В цілому ж робота диригента з хоровим колективом повинна бути спрямована на адекватне втілення авторського задуму.

Цілісність і безперервність розвитку, як основа виконання, дозволяє найбільш точно розкрити образний зміст твору. Диригенту необхідно подолати деяку фрагментарність викладу. Якщо не прагнути до цього, твір може розпастися на ряд епізодів, межі яких підкреслюються паузами, виразними закінченнями фраз.

Необхідно розібратися в конкретних завданнях диригента - виконавця. Переконливість інтерпретації, логіка розвитку матеріалу залежать від багатьох факторів. Диригентові важливо знайти і зберегти відповідну авторській вказівці швидкість руху, не надто повільний, але і

неквапливий. Часто професійність диригента можна визначити саме за точністю темпу, яким користується. Неквапливий характер руху повинен зберігатися протягом всього твору. Вербальний і музичний зміст хору - визначає основну тенденцію в розробці виконавської плану.

Фразування музичного твору підпорядковане текстовому розвитку. Ф. Пуленк ніби слідує за словами, і кожна музична деталь взаємопов'язана з літературним текстом. Ідеальний симбіоз музики і слова.

Для виконання даного твору перед диригентом ставиться ряд складних завдань, пов'язаних з показами ауфтактів і зняття хору, плавним жестом, забезпеченням короткого вдиху на опорі; керуванням динамікою; з показами стрибків у різних хорових партіях, штриомх легато. Від диригента потрібна особлива виразність і точність в жести.

Говорячи про найбільш важливих і важких моментах, які потребують особливої уваги в процесі репетицій слід зазначити наступні:

- показ різних вступів партій, і їх точне зняття.
- різну динаміку при виконанні між партією сопрано і іншими голосами.
- спів з внутрішньої пульсацією, як необхідний фактор для виконання.
- не сповільнювати рух акордів в кінці твору.

Багата гама почуттів і настроїв, що переповнюють серце композитора, відбилася в цьому творі - ніжність і гнів, обурення і надія, біль і радість. Віра в перемогу не покидає музиканта, незважаючи ні на які суворі випробування.

Важливо відзначити, що з восьми частин кантати лише дві завершуються мінорними співзвуччями («Страшна мені ніч», що

змальовує зовнішність смерті, і п'ята частина «Сміючись над небом і планетою», в якій і поет і композитор знущаються над ворогами).

Висновки

У даній роботі було визначено виконавсько-інтерпретаційну проблематику хорових творів Ф. Пуленка прикладом музично-теоретичного і диригентсько-виконавського аналізу твору. Також подано загальний огляд хорової творчості Франсіса Пуленка, виявлено особливості виконавської інтерпретації твору “Образ людини”, через здійснення музично-теоретичного аналізу канати; вияснено проблематичні для виконання епізоди твору (інтонаційні, проблеми створення ансамблю, гармонічної вертикалі і інші).

Підсумовуючи дослідження, виокремимо найважливіші тези, які впливають з даної роботи:

1. Франсіс Пуленк - майстер вокально-хорових жанрів. Особливе місце в ряду світських творів Пуленка займає кантата "Образ людини" (на сл. П. Елюара) для подвійного мішаного хору а capella. У створенні хорової музики Ф. Пуленка, не пов'язаної з релігійним першоджерелом, величезну роль зіграла першокласна французька поезія П. Елюара.

Будучи яскравим представником імпресіонізму, Франсіс Пуленк в кантаті «Образ людини» зміг, не згадуючи про це явно, показати боротьбу людини за свободу, боротьбу людини за життя і надію на майбутнє.

Музика Ф. Пуленка є наслідком екстраполяції свідомості і мислення художника ХХ ст., розуміння ним дійсності, як складної модифікації явищ, результату інтеграції поглядів на світ, що формують в результаті об'єктивне поле значень. Творчість композитора репрезентує ідейно-моральні установки і динаміку жанрово-стильових процесів суперечливої епохи, стає концентрованим виразом музично-художніх традицій і рис

особистості художника, його біографічного сценарію, індивідуального музичного досвіду, взаємозв'язку етичних і естетичних орієнтирів.

Багатогранна творчість композитора, що ввібрала в себе все найкраще не тільки з класичної, а й сучасної музики, в поєднанні з чарівною силою природної мелодійності, забезпечили успіх музиці Франсіса Пуленка на довгі часи не тільки у Франції, але і у всьому світі.

2. Поль Елюар - поет двадцятого століття, який писав в напрямку сюрреалізму. Він був теоретиком і представником руху "нової літератури". Вірші П.Елюара - це віртуозне й невпорядковане в деталях зчеплення слів, засноване на принципі сюрреалізму: "перестворити реальність". Змістова насиченість і перенасиченість поетичної строфи пов'язана з музикальністю, зачином і повторами.

3. Кантата "Образ людини" - восьми частинний циклічний твір наскрізного розвитку, написаний для подвійного хору а capella. В основі інтонаційно-гармонічної мови лежить глибока народність. Це складна і масштабна хорова фреска, в якій два хори нерідко трактуються як "вокальний оркестр". Однак, при всьому багатстві фактури і гармонічної мови Ф. Пуленка, особливість його концертування - в різноманітності мелодичної графіки. Саме вона змушує рухатися щільні масиви хору, перетворюючи всю тканину в своєрідне потовщення мелодії.

4. Шоста частина кантати "Страшна мені ніч" – частина, написана для мішаного, чотириголосного хору а capella з використанням *divisi*. В фактурному співвідношенні музика не перевантажена, партії постійно чергуються, що створює легкість в звучанні. У тембральному плані - основна роль належить верхньому голосу, який є носієм основної теми.

Слід також звернути увагу на досить приглушену динаміку. Композитор практично не використовує яскравих нюансів, в основному це все звучання на р, тим самим передаючи душевний стан людини, тонкість її внутрішнього світу, про що неможливо співати голосно. Закінчується хор шестиголосними акордами. Не дивлячись на те, що хор закінчується в мінорі, це закінчення містить світлий характер надії. Він є смисловою кульмінацією всієї кантати – віра в перемогу добра над злом. Закінчення повинно прозвучати на найтихшому піано, з болем зраненої душі, яка бачить в майбутньому спасіння.

Виконання хору вимагає великої майстерності, як з боку хорового колективу, так і з боку хормейстера. Лише колективам і диригентам високого професійного рівня під силу представити достойну виконавську інтерпретацію твору.

Список використаної літератури:

- 1.[Електронний ресурс] - режим доступу <https://www.belcanto.ru/poulenc.html>
- 2.[Електронний ресурс]-режим доступу <https://www.classic-music.ru/6zm089.html>
- 3.[Електронний ресурс] - режим доступу <https://studfile.net/preview/5535004/page:16/>
- 4.[Електронний ресурс] - режим доступу <https://www.classic-music.ru/6zm089.html>
5. Вежневель Ірина Леонідівна “Музичний портрет” як художня форма французької вокальної культури ХХ століття // Автореферат: дисертація-Київ, 2019. - С.6 - 17
6. Національна музична академія “Київське музикознавство” // збірка статей, випуск 51 - Київ, 2015. - С. 171- 179
- 7.Франсіс Пуленк “ Листи” // Видавництво “Радянський композитор” - Ленінград, 1970 - 255с.
8. Марія Бакун “Трактовка жанрів духовної, хорової музики Франсіса Пуленка” - Київ, 2015 - С.1-15
9. Філенко Г.“ Я і мої друзі” // Видавництво “Музика” - Ленінград,1997 – 150 с.
10. Когут Т. “Ф.Пуленк. Меса G-dur: біля витоків духовної музики композитора. – 8 с.
11. Медведєва І. Франсіс Пуленк. Вид-во «Сов. Композитор », М., - 1969.